

Нема ваљда песника који је самом себи унапред написао више епитафа.

„Ја сам давно мртав, још од оног дана, нас троје у соби, и моја сахрана“, пева у „Последњој песми о теби“. А пре равно четири деценије написао је:

Равнодушан према плачу

обожавам иловачу

готова је моја мука

па се смејем из сандука.

У истој песми каже и: „А горе ми певају попови/ и наслеђују ме лопови“, што је рима којом ће десетак година касније Ђорђе Балашевић опчинити оне који су презрели Бору.

Равнодушан према плачу (1984)

Није то био први „сусрет“ ове двојице кантаутора: наступали су заједно у „Раном мразу“, након што је Бора већ прошао кроз „Хермелине“, „Заједно“ и „Сунцокрете“.

Сунцокрет: Текла вода (Калино) (1976)

Права прича, међутим, почиње 1978. године увезивањем са Мишом Алексићем, Рајком Којићем и Вицком Милатовићем, односно оснивањем „Рибље чорбе“ датираним, по официјелној легенди, 15. августа 1978, и то у кафани „Шуматовац“.

Бал у Елемиру

Хроничари бележе да је прве концерте, уочи објављивања прве синглице, Рибља чорба одржала у Елемиру, Суботици и Сарајеву. После првог сингла, бенду се придружује још један гитариста, ономад и даље тинејџер, извесни Момчило Бајагић. Наредне године објављују први албум – „Кост у грлу“ – који ће се продати у више од 120 хиљада примерака.

У наредних једанаест година уследила је импресивна дискографија: „Покварена машта и прљаве страсти“ (1981.), „Мртва природа“ (1981.), „Бувља пијаца“ (1984.), „Вечерас вас забављају музичари који пију“ (1984.), „Истина“ (1985.), „Осми нервни слом“ (1986.), „Ујед за душу“ (1987.), „Прича о љубави обично угњави“ (1988.) те „Коза ностра“ (1990.). Све албуме осим оног из 1984. објавио је ПГП РТБ, а „Вечерас вас забављају...“ загребачки Југотон.

Задњи воз за Чачак (1987)

Кроз девету деценију двадесетог века, кроз време југословенског лабућег пева, између Титове смрти и смрти земље која ће са собом у иловачу одвести нешто више од 120 хиљада њених грађана, баш онолико, дакле, колико их је купило „Кост у грлу“ (а у некој од варијанти оне Енциклопедије коју је приповедачица гласовите Кишове приче сањала тачан број чланова подскупа је преклапања два скупа: купаца дебија „Рибље чорбе“ и

мртвих из југословенских грађанских ратова), Бора се скупа са Бреговићем и Штулићем васпоставља као један од, да парафразирам Ђорђа Матића, света три краља југословенског рокенрола.

Рокенрол је тада, што многи већ заборављају, био још увек субверзиван, и код нас и у свету. За разлику од данас уобичајеног смештања књижевности и популарне музике у исту фасциклу, кад писци у биографијама наводе своја хобистичка свирања гитаре и кад се књижевнотеоретским вокабуларом разлажу текстови направљени са сврхом да прате мелодију, ономад су књижевност и рокенрол били раздвојени као пословични уље и вода.

Пекар, лекар, апотекар

Пошто Арсен Дедић није рокер, први који је прешао ту чврсту границу био је Бора Ђорђевић, и суштински и институционално. Кад је примљен у Удружење књижевника Србије, то је била јавна и медијска тема. Много касније, а и много пре своје смрти, Ђорђевић се у једном интервјуу са Радмилом Станковић овако присећао тог времена:

„То је велики комплимент у сваком случају. До тог пријема је дошло под веома чудним околностима. Први пут када је то требало да се догоди, било је доста оних који су били против тога да уђем у Удружење књижевника. И, онда ме је Ратко Адамовић натерао, пошто ја нисам хтео да пишем молбу за пријем у Удружење књижевника, да напишем жалбу за пријем у Удружење књижевника. Узели смо на ужасавање конобара у 'Ступици' једну платнену салвету и на њој сам написао жалбу. То је уредно заведено у Удружењу књижевника, али написао сам: 'Немој да ми неко кења против мога удружења, бићу члан сваки дан...' Сада је велика статусна ствар, јер кад вас неко пита за ваше занимање а ви кажете књижевник, то онда звучи. А кад кажеш музичар, то звучи као да си рекао проститутка или тако нешто. Али, нема везе, све су то моје колеге и колегинице.“

Упорно дозивање анђела: Приче о Бори и Рибљој чорби

Трулеж од дувана

Кад је Матија Бећковић поредио Бору са Бобом Диланом, то није била само брза и згодна досетка. Као и Дилан, Бора је највише песник у отпеваним стиховима.

На прва три-четири албума он већ развија свој манир љубавне песме. То су оне са лирским субјектом који се огрће рухом цинизма и из позе лажног мачоа глуми снагу, али жене га увек надјачају. То је оно што се данас већ рутинерски назива „токсичним маскулинитетом“.

Можда и врхунац те линије његовог опуса је песма „Добро јутро“, последња ствар са „Бувље пијаце“, са оним потпуно величанственим и незаборавним уводним стихом: „Свануло је изнад Цркве светог Марка“.

Добро јутро (1982)

И шта ради Бора након те метафизичке слике која здружује цркву и праскозорје? Иде, наравно, на депатетизацију и уводи „чистаче у жутом који перу улице“ (драг му мотив, што би се рекло, „хоћу, мајко, хоћу, у градску чистоћу“).

Постоји та божанствена подударност да су „Бувља пијаца“ и „Енциклопедија мртвих“ објављене у исто време. У Кишовој причи, посебно место има ташмајданска кафана „Последња шанса“. Ко ишта зна о, да простите, цајтгајсту, зна да су баш тамо били лирски субјект и његова драга пре него што се њој сукња упрљала лишћем и прашином, док су његове панталоне стекле трагове од блата. У „Шанси“ је лирски субјект одржавао интензитет присуства „трулежи од дувана“ у устима. Ето, „Шанса“ није надживела Бору, али таксисти код ЈАТ-а јесу, мада ни ЈАТ-а више нема.

У тој песми је онај величанствени дистих у тринаестерцу односно дванаестерцу: „Зором си ме шутнула ко последњи дроњак/ ја сам ти уз пиће дошао ко мезе.“

Неке су жене пратиле војнике (1981)

Успут, вредело би озбиљније писати о Бориној версификацији. За разлику од већине наших поп-музичких „текстописаца“ он је посве несклон десетерцу. Духовите попевке и псеудополитичке доскочице су му обично у осмерцу, док су елегични стихови по правилу дужи од десетерца. Једанаест слогова има, рецимо, онај болно сугестиван стих који је у песми којој је дао наслов четврти по реду, само за то јер прва три служе једино да му дају контекст: „Неке су жене пратиле војнике.“

У њој је и мото помињаног ѓорђевићевског лирског алтер ега: „А себе бих на поклон дао било коме/ јер нико од вас не зна моје бродоломе.“

На своју страну, ка Ватикану

И Ћорђевић и Штулић и Бреговић знали су имати проблема са „друговима из комитета“. Не би се рекло да је иједан од њих мислио нешто посебно добро о постхумном култу личности око Тита. А ипак, Бора је ту био најексплицитнији.

Ал Капоне (1990)

Није, међутим, да у песми „Ал Капоне“ (у којој пратеће вокале пева Џони Штулић) нема и неког потмулог поштовања спрам оног „каквог мајка више не порађа и који се више не догађа“, односно оног који је „и Хитлере и Стаљине завио у хаљине“. Чак и кад варира оновремене (а донекле и ововремене) баналне и излизане стереотипе, барем је духовит („Вук’о си на своју страну/ Негде према Ватикану“).

На трагу свог антијунака, и Бора Ђорђевић је тих година почео отворено да „вуче на своју страну“. И то је оно што не може да му опрости силан неки свет, чак, ево, и док му се тело, како се то каже, није ни охладило.

Није он деведесетих урадио ништа друго до оно што су урадили и Јајо Хоура и Дино Мерлин: стао је уз „своје“. Разочарење је можда било веће зато јер је Бора био већи уметник, а можда и зато јер је „његових“ било више него других. Људима је засметало што су помислили да они, ето, више нису Борини.

Рат је завршен (1992)

И не само то, сусретао сам по Загребу и Сарајеву људе којима је Бора био и остао легенда, уз онај неизбежни коментар „штета што такав какав је, није наш“.

Увек бих се ту сетио оног Андрићевог фратра Николе Гранића који је био толика људина да је неки травнички муслиман знао с дивљењем да каже „ја кршна фратра, не хвалећ му вјере, ама је штета што је крштен јер би се од њега могла направити двојица добрих хоџа“, па бих помислио како и ови људи држе да би од Боре комотно могао да направиш двојицу Мерлина. И добро, није више било онако и онолико сјајних отпеваних песама, али су поетски таленат и духовитост увек били ту, чак и у најбржем и најпригоднијем „стихоклепању“.

Његовим моралом су се свих ових година углавном бавили људи из фразе у којој се помињу регрути који опсесивно разговарају о потенцијалном скраћењу војног рока. Рамбо Амадеус се, ево, присетио анегдоте из деведесетих у којој Бора спасава човека у невољи. Знам и сам за неке сличне анегдоте. Али добро, нећемо песника самеравати моралом пропагандиста који своје аутобиографије исписују као житија светаца.

Збогом Србијо (1993)

Оставите срце у Љубљани

Још откад је имао тридесетак година, а можда и раније, Бора је, рекох, себи у својим стиховима исписивао епитафе. Можда и зато у време кад је први пут отпевана, за разлику од данас, песма „Две гитаре“ није привукла толику пажњу.

Пре него иједан његов пријатељ или непријатељ, Бора је био свестан животне ироније да препуштањем самог себе на крају живота словеначком здравственом систему необично подсећа на свог (анти)јунака кога је поредио са Алом Капонеом:

Мени стварно није добро

болестан сам скроз на скроз

биће да сам бостан обр'о

Одлазак Боре Ћорђевића или задни воз за Чачак

Пише: Мухарем Баздуљ
четвртак, 05 септембар 2024 10:48

припремите Плави воз

Дани су ми одбројани

животни је прош'о век

у болници у Љубљани

немају за мене лек.

Две гитаре (2023)

На крају, у маниру контра Шопеновом, срце оставља граду своје љубави, а тело завичају и домовини. Гомила медиокритета спрдала се чињеницом да је пропагатор фразе о „бечким коњушарима“ отишао да живи у Љубљану. Његов раномразашки колега је према Словенцима био много циничнији, па из неких разлога то никад није привлачило пажњу истих тих људи који толику уживају у томе да гласно мрзе Бору Ћорђевића, па и мртвог.

У Старом завету се каже да је Бог човеку дао седамдесет година живота. За остало ваљда човек сам мора да се избори. Бори, рекло, би се и није било превише стало. Имајући у виду начин живота, нарочито у младости и средњем добу, није тај век био ни толико кратак, а довољно дуг свакако јесте да траг који је оставио остане неизбрисив.

Одлазак Боре Ћорђевића или задни воз за Чачак

Пише: Мухарем Баздуљ
четвртак, 05 септембар 2024 10:48

Неколико песама:

Група Заједно: Горо моја (1974)

Сунцокрет: Успаванка (1976)

Распродаја бола (1979)

Рекла је (1981)

Кад ходаш (1984)

Ноћас губим меч са собом (1992)

Сачекај (1985)

Прошлости (ниса била богзна шта) (1999)

Остало је ћутање (1996)

Тамна је ноћ (1993)

Одлазак Боре Ћорђевића или задни воз за Чачак

Пише: Мухарем Баздуљ
четвртак, 05 септембар 2024 10:48

Иди сад (1992)

Мајко (1996)

Да тебе није (2019)

(РТС)